

teljev ter 3 pomožne učitelje. — Bodoče šolsko leto se prične 18. septembra t. l. — Na čelu letnega izvešča se nahaja spis prof. J. H. Schweidlerja: »Beiträge zur systematischen Bedeutung der Cruciferen-Idioblasten«.

Iz naše organizacije. Štajersko.

Zveza slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem. Zopet imamo zaznamovati lep uspeh dela naše organizacije. V začetku leta smo se bali, da izgubimo draginjsko doklado, a z odličnim nastopom organizacija ni le preprečila tega zla, ampak priborila še precejšnjo vojno draginjsko doklado za leto 1916, za katero je prvotno določil dežel. odbor 500.000 K, katere vsota pa se je zopet po prizadevanju vodstva organizacije zvišala za 150.000 K, tako da bomo dobili v celem 650.000 K. Način, kako bo ta podpora razdeljena, je bil v zadnjem »Tovarišu« objavljen.

A še ne bomo mirovali. V zadnji Zvezini vodstveni seji smo sklenili se obrniti do osrednjih nemških in slovenskih učiteljskih organizacij, naj pošljejo takoj deputacije k naučnemu ministrstvu ter nam izposlušajo draginjsko doklado v izmeri, kakršno imajo državni uradniki.

Vodstvo organizacije vrši svojo nalogo, a tega ne moremo trditi o večini okr. učit. društev, še manj pa o posameznih članih, zakaj za leto 1914 dolgujejo članarino še 4 učit. društva, za leto 1915 pa so poravnala to le Laško, Ljutomer in Ormoško učiteljsko društvo. Tako ne gre naprej, ako hočemo, da organizacija še obstoji ter se bori tudi nadalje za naše pravice! Od vsakega tovariša, vsake tovarišice smemo zahtevati toliko stanovske zavesti, da vrše napram organizaciji svoje dolžnosti ter pripomorejo vsaj z rednim plačevanjem članarine k uspešnemu delovanju. Tiste pa, ki še stoji vedno izven naše organizacije, vprašamo, ali jih ni sram uživati darov, ki smo jih priborili mi? Da bi brez odločnega nastopa organizacije kaj dosegli, menda tudi oni ne verjamejo.

Se eno nam je na srcu, in to je naš »Učiteljski vojni pomožni sklad«, ki smo ga ustanovili v začetku vojne in je njega namen podpirati po vojni posebno prizadete učiteljske obitelji in bolne učitelje-vojake, ki se ne morejo na lastne stroške zdraviti. Ali imamo res tako malo srca za one, ki stoje na bojnem polju ter žrtvujejo za nas svoje vse, svoje zdravje in svoje življenje! Mogoče poreče kdo, da je to že zopet nova beračija. Ne, to ni beračija, ampak to je le opomin k izvrševanju dolžnosti napram svojim tovarišem! Nemški štajerski tovariši so nabrali v tak svoj sklad 11.000 K, a naš nima niti 500 K, in potem se še nekateri pritožujejo, ako nas nemški tovariši prezirajo!

Glasom sklepa zadnje vodstvene seje poziva tedaj Zveza vse učiteljsko, da se zaveda svojih dolžnosti napram organizaciji in tovarišem ter o priliki izplačanja vojne draginjske doklade, to je 1. julija, 1. septembra in 1. decembra 1916 podari v »Učit. vojni pomožni sklad« na šolah III. plač. razreda 1%, II. plač. razr. 2% in I. plač. razr. 3% od sprejetih doklad.

Na posameznih šolah poberejo to šolski voditelji, izočijo vodstvu okraj. učit. društev, ki odpošlje skupne vsote svojega okraj. Zvezinemu blagajniku tovarišu Gnušu na Dol.

Okrajna učit. društva naj ne pozabijo ljala Zveza tudi o ideji združenja vsega naznaniti Zvezi število članov, in to najmanj do 1. avgusta, da vemo potem poravnati članarino pri Lehrerbundu.

Na zadnji vodstveni seji je razpravljalo slovenskega ljudskošolskega in srednješolskega učiteljska za enotno šolo in skupno delo na šolskem polju, kakor ste že čitali v »Tovarišu« pod naslovom »Za skupno delo«. Na tozadevni sestanek pošlje Zveza tovariša Flereta.

Kranjske vesti.

LETNO POROČILO (1915) O LJUDSKEM ŠOLSTVU NA KRANJSKEM.

I. Število šol: A. Javnih: 2 meščanski, 171 enorazrednih, 121 dvorazrednih, 49 trirazrednih, 46 štirirazrednih, 23 petirazrednih, 14 šestirazrednih in 6 osemirazrednih ljudskih šol, skupaj 430 šol; izmed teh je 18 deških, 13 dekliških in 399 mešanih; po učnem jeziku pa: 390 slovenskih, 34 nemških in 10 utrakvističnih. Razen tega sta še dve štirirazredni vadnici s slov. in nem. učnim jezikom, 1 za dečke in 1 za deklice. — B. Privatnih: 4 meščanske za deklice (1 s slov., 1 z nem., in 2 s slov. in nem. učnim jezikom), 6 enorazrednih, 3 dvorazredne, 1 trirazredna,

4 štirirazredne, 7 petirazrednih, 1 sedemrazredna in 4 osemrazredne, skupaj 26 ljudskih šol; izmed teh 3 deške, 11 dekliških in 12 mešanih; po učnem jeziku pa: 14 nemških, 9 slovenskih in 3 utrakvistične. Razen tega še 3 vadnice za deklice, vsaka s 5 razredi, in sicer 1 z nem., 1 s slov. in 1 s slov.-nem. učnim jezikom.

II. Število a) šolagodišnih otrok: 49.469 dečkov, 49.300 deklic, skupaj 98.769; izmed teh obiskuje 45 dečkov in 23 deklic (skupaj 68 otrok) javne meščanske šole; 38.074 dečkov, 36.498 deklic, skupaj 74.572 otrok splošne ljudske šole; 6724 dečkov, 7128 deklic, skupaj 13.852 ponavljalne šole; 80 otrok privatne meščanske, 3460 privatne ljudske šole, skupaj 3593 otrok; — b) šolobiskujočih otrok: 45.069 dečkov, 44.305 deklic, skupaj 89.104 otrok in 134 dečkov, 129 deklic, skupaj 263 na vadicah.

III. Učiteljsko javnih in privatnih ljudskih in meščanskih šol: na javnih meščanskih šolah: 10 moških, 1 ženska, skupaj 11 učnih oseb; na javnih ljudskih šolah: 497 moških, 768 ženskih, skupaj 1265 učnih oseb; na privatnih ljudskih šolah: 37 moških, 115 ženskih, skupaj 152 učnih oseb; dalje 392 katehetov, 31 učiteljic ženskih ročnih del, 6 učiteljev, 6 učiteljic in 1 katehet na c. kr. vadicah; 2 učitelja in 20 učiteljic na privatnih vadicah.

IV. Mobiliziranih je (do zadnjega prebiranja) 206, to je 41,4% kranjskih učiteljev.

V. Število učiteljskih kandidatov in kandidatkinj: a) na c. kr. moškem učiteljsku v Ljubljani je bilo 126 kandidatov; izmed teh je bilo mobiliziranih 36; zrelostno izpričevalo je dobilo 17 kandidatov in 2 eksternista; b) na c. kr. ženskem učiteljsku v Ljubljani je bilo 138 kandidatkinj; zrelostno izpričevalo je dobilo 36 kandidatkinj, 9 eksternistkinj, 1 eksternistkinja za ženska ročna dela in 5 eksternistkinj za otroške vrtarice; c) na privatnem ženskem učiteljsku pri uršulinkah v Ljubljani je bilo 29 kandidatkinj; zrelostno izpričevalo je dobilo 29 kandidatkinj in 3 za ženska ročna dela; d) na privatnem ženskem učiteljsku šol. kuratorija je bilo 44 kandidatkinj; zrelostno izpričevalo je dobilo 22 kandidatkinj; d) na privatnem ženskem učiteljsku pri uršulinkah v Škofji Loki je bilo 41 kandidatkinj.

—r— **Odlikovanje.** Srebrno častno svetinjo »Rdečega križa« z vojno dekoracijo je dobila koleginja Avgusta Kolnikova, učiteljica v Radečah. Enako odlikovanje je dobila tovarišica Franja Zemljanova, šolska voditeljica v Bohinjski Bistrici.

—r— **Osemrazredna dekliška šola v Lichtenthurnu v Ljubljani** je priredila dne 26. junija dobrodelni koncert, katerega dohodek v znesku 213 K 89 v je poklonila deželniemu in gospejnemu pomožnemu društvu »Rdečega križa« za Kranjsko. Vodstvu zavoda se izreka od društva najpresrečnejša zahvala.

—r— **Razstava ženskih ročnih del šentjakobske šole v Mestnem domu** se je v vsakem oziru prav povoljno obnesla. Obisk je bil prav mnogobrojen, občinstvo zadovoljno. Čisti dohodek v znesku 874 K 38 v, namenjen kranjskemu, ozir. ljubljanskemu invalidskemu skladu, se je izročil v depot ravnateljstvu pomožnih uradov c. kr. deželne vlade v Ljubljani. Vsem onim, ki so na katerikoli način pripomogli k tej razstavi in k njenemu odličnemu gnotnemu in moralnemu uspehu, gre zaslužena zahvala in vse priznanje.

—r— **Vojaško odlikovanje.** Tretjič je odlikovan Bogumil Burnik iz Metlike, stotnik pri 11. polskem artilerijskem polku, zaradi ponovne posebne hrabrosti pred sovražnikom. Prvič je bil odlikovan s »Signum laudis«, drugič z vojaškim zaslužnim križcem in tretjič z najvišjo cesarjevo pohvalo. Odlikovani stotnik je sin metliškega nadučitelja tovariša Valentina Burnika. — Čestitamo očetu in sinu!

—r— **Goriški dijak-begunci.** Veliko je takih dijakov v Ljubljani, ki si želijo o počitnicah nekoliko oddiha, zaradi tega se obrača posredovalnica za goriške begunce v Ljubljani na posamezne dobrotnike Kranjske s prošnjo, da sprejmejo za dobo počitnic tukajšnje dijake-begunce, ki jih opisujejo tukajšnja ravnateljstva kakor splošno marljive in podpore vredne učence. Ponudbe naj pošljejo dotični dobrotniki blagovoljno posredovalnici za goriške begunce v Ljubljani, Dunajska cesta 38/1.

—r— **Zrelostni izpiti na učiteljsku v Ljubljani.** Na c. kr. učiteljsku so bile 6. t. m. končane zrelostne preizkušnje. Na moškem oddelku je dobil zrelostno izpričevalo Ivan Lapajne, edini četrtoletnik, ki je pa tudi že odbran za vojaško službo. Na ženskem oddelku je napravilo zrelostno preizkušnjo 42 domačih kandidat, med temi 14 z odliko; razentega so

dobile zrelostno izpričevalo še štiri bivše licejke. Izmed kandidat, ki so imele zrelostno preizkušnjo že z drugih učiteljskih, je bila ena aprobirana še za slovenski, ena za nemški učni jezik. Zrelostni izpiti so napravile (razprto tiskane z odliko): Marija Armič, Serafina Baraga, Erna Bauernheim, Angela Črnologar, Erika Geiger, Pavla Gmeiner, Josipina Gradišar, Ana Grilanc, Marija Hauptman, Terezija Jakše, Amalija Jebačin, Leopoldina Jeglič, Marija Josin, Marija Jurman, Ana Kessler, Ljudmila Kiferle, Ivana Klemenc, Marija Kobelka, Karolina Kosi, Andreja pl. Lehman, Štefanija Levce, Alfonza Lindtner, Marija Lobe, Julijana Marič, Emilija Marolt, Marija Mlakar, Albina Možina, Štefanija Omladič, Marija Perko, Ana Petelin, Ana pl. Pilbach, Helena Piskernik, Katarina Plevnik, Ana Prestor, Ema Rudolf, Ana Šturm, Ana Šeme, Marija Špan, Vlada Verstovšek, Ludmila Vider, Vida Božič. Bivše licejke: Irma Cepuder, Pavla Herbst, Cirila Kirsch, Cirila Rakovec. Aprobirana učiteljska kandidatka Marija Dolenc je dobila izpričevalo še za slovenski, Pavla Kristofič za nemški učni jezik.

—r— **O shranjevanju sadja in povrtnine** je predaval v nedeljo na povabilo »Gospodarskega naprednega društva za šentjakobski okraj« v Ljubljani na dvorišču Ciril-Metodove hiše na Dolenjski cesti tovariš Božo Račič, učitelj iz Zagorja ob Savi, mnogobrojno zbranim poslušalkam in poslušalcem. Predavatelj je v detajlih orisal dušenje in sušenje raznih prikuh ter pojasnjeval svoja izvajanja s slikami in vsakovrstnimi preparati ter sušilnico. Občinstvo ga je pazno poslušalo, ob koncu predavanja se je pa v imenu poslušalk zahvalila predavatelju tržaška Slovenka gospa Maša Gromova za zlate besede, ki da so toliko večjega pomena, čim bolj nas tare draginja. Nato so si poslušalke pobliže ogledale razne preparate in si dale pojasniti še to in ono. Predavatelju gre prav lepa zahvala za njegov trud. — Isti tovariš je priredil v svoji šoli dne 6. t. m. praktični tečaj za sušenje zelenjave. Kasneje se vrši še dopolnilo za pozno zelenjavo in sadje. — To je v resnici uspešno delo slovenskega učitelja med ljudstvom in zanje!

—r— **Deputacija pri deželnem predsedniku.** Dne 23. junija se je predstavila deputacija šolskih ravnateljic in šolskih voditeljev slovenskih javnih in zasebnih ljudskih šol ljubljanskih deželniemu predsedniku grofu H. Attems.

Štajerske vesti.

JOSIP STEINBERGER

V najlepši prvi moški dobi je izdihnil dne 3. t. m. v bolnici usmiljenih bratov po dolgoletni, mukepolni bolezni tovariš Josip Steinberger, učitelj v Poljčanah, star komaj 26 let. — O tem izvrstnem, idealnem, navdušenem slovenskem učitelju priobčimo nekrolog prihodnjic. — Bodi ljubemu tovarišu ohranjen trajen spomin!

Društvo »Samopomoč štajerskega učiteljsva«

naznanja, da je vojna s kruto roko posegla tudi v njegove vrste. Že več društvnikov je umrlo junaške smrti za domovino. Dostava papirjev rabi seveda v vojni več časa nego sicer, zato prosimo prispevkov 4 K za 142. in 143. smrti slučaj šele sedaj. Padla sta junaka tovariša:

Ivan Wiedner,

šolski voditelj in kadet v nekem pohodnem polku, dne 25. novembra 1915 na Vrhu sv. Mihaela in

Evarij Wallenko,

strokovni učitelj v Ljubnem in nadporočnik v nekem črnovojniškem bataljonu, dne 28. februarja 1916 na Doberdobski planoti.

Prispevki naj se vplačajo tekom meseca julija t. l.

Slava spominu obeh junakov! Gaishorn, 27. junija 1916.

Odbor.

—š— **V Gradcu** je bil izvoljen za rektorja univerze vseučiliški profesor mineralogije dr. Rudolf Scharizer.

—š— **Prometne olajšave za Štajersko in za kraje ob štajerski meji.** Kakor znan, sta bila nedavno del srednje in p. gorenje Štajerske izločena iz širšega vojnegega ozemlja ter spadata torej vbodoče v

»zaledje«. Za promet med štajerskimi kraji, ki se nahajajo v širšem vojnem ozemlju, in štajerskim zaledjem (n. pr. za potovanje iz Celja v Gradec) pa ni treba potnih listov, temveč zadostujejo identitetne izkaznice (izkaznice o istovetnosti), ki jih izdajajo politiške oblasti (okrajna glavarstva). Enake izkaznice zadostujejo tudi za promet med štajerskimi, v širšem vojnem ozemlju ležečimi (ne hrvatskimi) okraji. Za promet med kranjskimi, oziroma koroškimi in štajerskimi sosednimi občinami zadostujejo od občine izstavljen in od orožniške postaje potrjene izkaznice o istovetnosti. Kdor hoče potovati iz štajerskega širšega vojnega ozemlja v hrvatsko-slavonsko širše vojno ozemlje, mora imeti dokumente, ki so predpisani za potovanja v širše vojno ozemlje, oziroma iz tega ozemlja (potni list).

—š— **Pozdrave vsem tovarišem pošilja iz ruskega ujetništva** naš štajerski tovariš Jože Hladnik, učitelj v Sevnici, s kartico tovarišu Tinetu Vrečkotu, učitelju v Šoštanju, in sicer: Aikars, 12. maja 1916. Dragi tovariš! Gotovo si zvedel tudi ti, da me je nemila usoda poglala v ujetništvo daleč od ljube mi domovine, kjer s hrepenjenjem čakam od dne do dne rešitve. Tudi Zupanek je tu, ali ne vem kje, zakaj on se je iz Kiewa odpeljal dalje, a jaz sem ostal v bolnici. Sedaj sem, hvala Bogu, še precej zdrav in opravljam razna dela. Kje so kaj drugi tovariši? Veselilo bi me, če bi se oglasil.

Tovariške pozdrave tebi in vsem tovarišem pošilja Tvoj

Jože.

—š— **Pri Št. Lenartu** v lavantinski dolini je umrl nadučitelj v pokoju Jožef Tschernuth, R. i. p.!

—š— **Osebnosti.** Za definitivni učiteljski sta imenovani na ljudski šoli v Zabukovju provizorična učiteljica Marija Judničeva, na ljudski šoli v Ljutomeru-okolica prov. učiteljica Leonida Hercogova.

—š— **Imenovanje v vojski.** Učitelj na Vranskem Rihard Pestevšek je imenovan za poročnika.

Koroške vesti.

—k— **V Šmihelu** pri Pliberku je dne 24. junija umrl posestnik Alojzij Čarf, vrl narodnjak in prijatelj šolstva. Blag mu spomin!

—k— **Glas iz daljave.** Iz hospica v Jeruzalemu se je oglasil koroški rojak učitelj Graher.

Goriške vesti.

—g— **Spomenica goriške slovenske duhovščine.** Duhovščina črniškega dekanata v Vipavski dolini je poslala notranjemu ministru princu Hohenlohu spomenico, sklenjeno o priliki uradne konference 19. junija 1916 v Sv. Križu, v kateri najprvo omenja, ker ni v deželi poklicanih ljudskih zastopnikov, se smatra duhovščina poklicano in dolžno, predložiti na merodajnem mestu čuvstva in želje prebivalstva in polaga na prvem mestu imenom slovenskega ljudstva na Goriškem k vznožju Najvišjega prestola izraze neomajne podedovane zvestobe in vdanosti do svojega ljubljenelega carja in dinastije, se zahvaljuje nadalje vrhovnemu armadnemu vodstvu, da je moglo ohraniti z božjo pomočjo večji del cezele pred vpadom starega zahrbnega sovražnika, slovensko ljudstvo se zahvaljuje vladi, namestništvu in okrajnim glavarstvom, da so med vojno skrbeli v nepričakovano veliki meri za ljudstvo, v 5. točki prosi vlado, naj primore Gorici do slovenskih ljudskih in meščanskih šol, naj v prihodnjem šolskem letu odpre v deželi sami srednje šole, ako le mogoče; v Gorici naj se z javnimi napisi dokaže enakovrednost slovenskega ljudstva. Četrta točka spomenice se glasi dosledno: »Slovensko ljudstvo na Goriškem prosi, visoka vlada naj postavi po zgledu v sosedni kronovini Istre tudi pri naš vladnega komisarja in mu poveri agende avtonomne deželne oblasti, in sicer zaradi dejstva, da se je deželni glavar s svojimi uradi že pred izbruhom vojne umaknil iz dežele in se še sedaj, čez leto dni, ni vrnil v tako težko preizkušeno Goriško.« — Čujemo, da take spomenice odpošlje tudi ostala goriška duhovščina in da se na enak način oglašijo tudi goriška županstva proti deželniemu glavarju proštu dr. Faiduttiju.

—g— **Slovensko šolstvo v Gorici.** Iz Gorice pišejo »Slovincu«: »Goriški Slovenci najodločneje odklanjamo očitiranje neporabljene priložnosti šolskega pouka v uršulinski šoli. Ne bomo navajali vzrokov,

vsled katerih je ostala ugodna prilika ne-porabljenosti, znani so predobro slovenski javnosti. Pač pa (s ponosom) izjavljamo, da je to dejstvo najkrepkejši dokaz narodne zavesti slovenskih staršev in najlepša ocena koristi, ki bi jih naša mladina imela od šol, ki so se šele tekom vojne domislile postati vse vsem, a so bile prej ognjišče italijanstva, ki je vselej ravnalo s Slovenci kakor s pastorko. Zaupanje pa ni rastlina, ki z vetrom vzraste in z vetrom izgine. — Goričan.

—g— **Gojencem in gojenkam goriških učiteljskih**, ki so v šolskem letu 1914/15 dovršili tretji letnik, je dovolilo naučno ministrstvo, kakor smo doznali iz zanesljivega vira, da napravijo zrelostni izpit meseca julija t. l. v Ljubljani pred posebno komisijo, sestavljeno iz goriških srednješolskih učiteljev.

Tržaške vesti.

VSEM VODSTVOM ZASEBNIH SLOVENSKIH LJUDSKIH ŠOL IN VODSTVU ŠOLE PRAVOSLAVNE OBČINE V TRSTU.

Glasom razpisa c. kr. ministrstva za nauk in bogočastje, izdanega 25. majnika 1916., št. 14761, je c. kr. ministrstvo za poljedelstvo naglašalo potrebo posvečati za tekoče leto posebno pozornost nabiranju travnih semen. — Ker naši kmetovalci ne uvažujejo dovolj pridelovanja travnih semen, kar je obžalovanja vredno, je država prisiljena v normalnih časih dobivati travna semena po večini iz sedaj nam sovražnega inozemstva. — Ker pa letos izostane uvoz, bi bilo pričakovati pomanjkanje semenja za obdelovanje travnikov in pašnikov, ako bi se ne porabilo in izkoristilo divje rastoče semenje. — Poljedelsko ministrstvo je zaradi tega dostavilo glavnim kmetijskim korporacijam (dež. kmet. svetovalec, kmetijskim družbam) posameznih dežel objave c. kr. kontrolne postaje za semena na Dunaju »nabiranje in pridelovanje travnih semen 1916.« in spomenico o nabiranju travnih semen s prošnjo, da se posveti pridobivanju in nabiranju travnih semen posebna pozornost ter da se uvede po v obeh tiskovinah podanih navodilih primerna akcija v svrhu, da se nujno odpomore sedanemu pomanjkanju travnih semen. — Ako bi kmetijske korporacije ali deželne kmetijske družbe zaprosile sodelovanje šolske mladine, se naroča vodstvu šol in učiteljskim v ta namen, kakor za vsa kmet. dela, opravičiti šolske zamude. — Izven tega Pr. 123/233, da naj se ob žetvi uporablja šolska mladina in naj se v ta namen opravičijo vse šolske zamude, oziroma dovoljujejo v najširšem obsegu oproščanja šolskega obiska in to zlasti za učence višjih oddelkov. Kakor je bilo že sedaj določeno z oblastvenimi odredbami, naj bodo tudi odslej učenci na razpolago staršem ali tudi drugim kmetovalcem, da pomagajo pri kmetijskih delih.

Trst, 24. junija 1916.

Dr. Fabrizi I. r.

—t— **Početniški tečaji** za učence višje obrtne in umetniške šole, kakor tudi za vajence in pomožne mladostne delavce se bodo vršili tekom letošnjih počitnic v Trstu. Za gori navedene učence se vrše tečaji jutraj, za vajence in delavce pa deloma zvečer, deloma jutraj, kakor je pač kateri prost. Pouk popolnoma brezplačen. Vpisovanje od 17. do 22. t. m.

—t— **Trgovska akademija v Trstu.** C. kr. trgovska akademija v Trstu je poleg šestih dijakov italijanske narodnosti dovršil tudi naš rojak Vinko Del Linz ter z odličnim uspehom napravil zrelostni izpit. Vinko Del Linz je sin znanega trgovca in posestnika Petra Del Linza v Hruševju pri Postojni.

—t— **Konvikt za italijanske učence na Dunaju.** Namestništveno svetovalec v Trstu objavlja, da je v konviktu, ki ga je ustanovilo c. kr. notranje ministrstvo za srednješolce-begunce italijanske narodnosti na Dunaju, prostih še 120 mest. Gojenci imajo na državne stroške knjige, stanovanje in hrano. —

—t— **Slovenska trgovska šola v Trstu** je zaključila šolsko leto 1915/16. Učencev je bilo v prvem tečaju 29 in 6 hospitantk, v drugem tečaju 14 in 3 hospitantke, v pripravljalnem tečaju 24. Šolsko leto 1916/17 se prične 16. septembra.

Istrske vesti.

—i— **Draginjska doklada istrskemu učiteljskim.** Dne 27. junija sta se predstavila pri deželni upravni komisiji v Poreču za slovensko učiteljsko tov. Fr. Venturini, šolski voditelj v Borštnu in tov. Fr. Zorzenon, šolski voditelj iz Milj za italijansko učiteljsko, da pospešita nakaz draginjske doklade istrskemu učiteljskim. Zastopnika je prijazno sprejel predsednik in vladni zastopnik deželne pravne komisije blag. gospod tajni svetnik Lasciac. Razloživši mu žalosten finančni položaj, v katerem se učiteljsko nahaja radi izvanredno velike draginje, je zastopnikoma pojasnil, da je deželna upravna komisija že odredila vse potrebno ter odposlala 19. maja c. kr. deželnemu šolskemu svetu na Volosko. Draginjska doklada se nakaže od 1. januarja t. l. v isti meri, kakor državnim uradnikom. Blag. gosp. tajni svetnik je že tekom dneva zadevo urgiral pri c. kr. dež. šol. svetu. Dne 10. t. m. se je pa predstavila na c. kr. namestništvu v Trstu deputacija slovenskega-hrvatskega in italijanskega čiteljstva! O uspehu tega koraka v prihodnji številki »Učit. Tovariša«.

—i— **»Narodni blagdan.«** Hrvatski listi so pozivali hrvatski narod in vse prijatelje Istre, naj se na »narodni blagdan«, 5. julija, spomni z darovi Družbe sv. Cirila in Metoda za Istro. Ta poziv je imel jako lep uspeh.

—i— **Nemščina v Istri.** »Neue Freie Presse« pravi k znanemu odloku istrske deželneupravne komisije glede enakopravnosti uporabe deželnih jezikov, da se bo v bodoče pri podeljevanju deželnih služb dajalo prednost onim, ki se morejo izkazati tudi z znanjem nemščine. »N. Fr. Pr.« pravi nadalje, da je omenjeni odlok deželneupravne komisije uredil avtonomno jezikovno vprašanje po vzorcu za državne oblasti veljavnih odredb, in tako veljajo v Istri štiri deželni jeziki: nemščina, italijanščina, slovenščina in hrvaščina, in dostavlja, da ima nemščina že od nekdaj priznano mesto v rabi jezikov s strani oblasti, in na primer v območju rovinjskega sodišča je navada, da deželni zakonik izhaja poleg italijanskega in slovenskega jezika tudi v nemškem jeziku.

—i— **»Primorske Novine«,** ki bodo dnevnik, so pričele izhajati dne 1. julija na Sušaku pri Reki. — Ko je bil ustavljen »Riečki Novi List«, kar je imelo za posledico likvidacijo »Riečke Dioničke Tiskarne«, je bila Reka in ostalo hrvatsko primorje brez svojega lista. Poizkusi nekaterih reških Hrvatov, da ponovno zberejo denar za potrebno kavcijo in da uredijo stvari omenjene tiskarne, so bili brezuspešni, sedaj pa je O. Ljubić, upravitelj tiskarne, prenesel del tiskarne na Sušak, in tam bo izdal nov dnevnik »Primorske Novine«.

—i— **Po državnomadžarskih in mestnoitalijanskih šolah na Reki** je vse polno mladine s hrvatskimi priimki. To se je pokazalo v javnosti posebno zopet sedaj ob zaključku šolskega leta. Vsi reški listi priobčjujejo priimke odlikovanih učencev in učenk, in tu je 90 odstotkov hrvatskih priimkov, natisnjenih seveda na italijanski način.

—i— **Družba sv. Cirila in Metoda za Istro** je dobila od Jadranske banke v dar 1000 K.

—i— **Krajni šolski svet** v Materiji je sklenil, da se mora kaj storiti za nadziranje šol odraslih otrok, ki mlajše kvarijo. Naprosil je gospoda glavarja kot predstojnika občine, ki vodi policijsko službo, naj se za večje pregreške otroci od 12. do 16. leta kaznujejo po potrebi z zaporom. Nadzorstvo vodi občinski stražnik, po vseh pomagajo občinski čuvaji. Kaznuje se ostro zlasti ponočno postopanje in poškodba tuje lastnine.

—i— **Izključena učiteljsčnika.** Ministrstvo za uk in bogočastje je v sporazumu s ministrstvom za javna dela učenca I. letnika učiteljskega v Kopru, Petra Jurca in Stefana Petrisa, izključilo iz vseh ministrstvom za javna dela podrejenih, preko ljudske šole segajočih državnih učnih zavodov, kakor tudi iz vseh privatnih učnih zavodov enake kategorije s pravico javnosti.

—i— **Obsojen obrekovalac.** Bivši kanfanarski občinski tajnik Matteo Casara je bil obsojen zaradi obrekovanja učitelja Antona Hvale, kakor smo to svoj čas že poročali. Najvišje sodišče mu je kazen zvišalo od 6 na 10 mesecev.

—i— **50letnica pomorske bilke pod Visom** hočejo Hrvati in Slovenci v Pulju skupno praznovati na dostojen in slovesen način. Vsa slavnost se bo vršila pod protektoratom nje ekscelence Helene pl. Chinelarževe in pod predsedništvom našega znanega starine, Nikole viteza Mardešića. Priprave za slavnost, ki se bo vr-

šila dne 23. julija, so že v teku. Čisti dohodek je namenjen vdovam in sirotam padlih junakov naše pomorske in kopne bojne sile.

—i— **Družba sv. Cirila in Metoda za Istro.** Bliža se konec šolskega leta, toda 35 šol in zavetišč, kolikor jih šteje družba, bo nadaljevalo svoje nodeljubno delovanje tudi v počitnicah. V vseh družbinah šolah so otvorene takozvane narodne pisarne, v katerih družbino požrtvovalno učiteljsko vrši lepo in hvalevredno službo v korist ljudstvu. Tja prihajajo matere, žene, otroci, ki ne znajo pisati ne čitati, da zvedo, kaj jim pišejo njihovi dragi z bojišču, in v teh pisarnah se pišejo pisma, prošnje in druge slične reči. Merodajni činitelji so to lepo družbino delovanje že opetovano pohvalili.

—i— **Hrvatsko žensko učiteljsko v Pazinu** je dobilo pravico javnosti. Koncem junija je došla v Pazin vest, da je tamkajšnje žensko učiteljsko dobilo pravico javnosti.

Iz Dalmacije.

—d— **Profesorja sta napadla oče** in sin, ker je dal sinu ponavljalni izpit. Zgodilo se je to v Zadru v Dalmaciji. Profesor Grisogono ni mogel dati dijaku Dundi dobrega reda, ker ga pač ni zaslužil. Dijak je bil ogorčen in oče z njim. Napadla sta profesorja na ulici, oče spredaj, sin pa zadaj. Profesor se je branil, prišli so ljudje na pomoč in ubranili profesorja. V vsem mestu je zbudilo postopanje Dunde splošno ogorčenje. Sin bo sedaj delal »izpit« pred sodiščem, in deležen ga bo tudi oče.

—d— **Glavno mesto Dalmacije.** V avstrijskih jugoslovanskih političkih krogih zopet pretresava vprašanje, ali ne bi bilo umestno, da se da značaj glavnega mesta Dalmacije Splitu ali Dubrovniku, ki sta bolj ugodni za glavno mesto, kakor pa je Zadar.

—d— **Oproščen obtožbe.** »Naše Jedinstvo« javlja, da je došla v Split iz Gradca brzojavka, ki naznana, da je dr. Anton Tresić-Pavičić oproščen obtožbe veleizdajstva. Razprava je trajala 20 dni.

—d— **Dr. Peter Dešković.** Te dni je umrl na Dunaju splitski odvetnik dr. Peter Dešković, ki je igral znamenito vlogo v časih narodnega preporeda naše Dalmacije, živo sodelujoč v tedanjih narodnih borbah v Splitu in je imel velik del zasluge, da je občina splitska prešla iz italijanskih rok v hrvatske roke. Bil je prvi tajnik narodne uprave te občine, a kasneje skoro nepretrgoma član občinskega sveta. Deloval je mnogo tudi publicistično, polemizirajoč z glasili avtonomnaško-italijanske stranke. In nekaj simbol preobrata v tej občini je slučaj, da je ravno on kupil palačo glasovitega vodje dalmatinskih Italijanov, Bajamontija. V zadnjih letih se je nekoliko odtegnil političnemu življenju ter se je bavil bolj s komunalnimi vprašanji. — Slava njegovemu spominu!

Splošni vestnik.

Narodna prava v Brnu. Te dni je imel češki okrajni šolski svet v Brnu sejo, ki jo je prvič vodil novoizvoljeni župan Schnitzler, Nemec, znan po svoji izjavi za narodni mir, kakor smo že poročali. Dvorini svetnik Podbrdsky je izjavil, da Čehi zaupajo novemu županu, ki naj ne odreče svoje pomoči češkemu šolstvu v Brnu. Župan Schnitzler je še enkrat izrazil upanje, da bo vojna omilila narodna nasprotja.

V Opavi bodo penzionisti npravnjeni policaji. Na seji mestnih opavskih svetovalec je podal svetovalec Pilavka predlog, naj bi se opavski penzionisti naprosili, da bi izvrševali npravnstveno policijsko nadzorstvo nad mladino, ki se zanjo zaradi pomankanja policistov ne more nihče brigati. Mestni zastop je predlog sprejel in sklenil, da izda opavskim penzionistom v ta svrhu posebne legitimacije.

Slovensko Planinsko Društvo na mnoga vprašanja naznanja, da so odprte in oskrbovane kočje v Kamniški Bistrici, na Veliki planini in na Kamniškem sedlu. Dijaki imajo prosto prenočnino le, ako oddajo pri vstopu v kočjo tozadevno izkaznico od osrednjega odbora.

Hrvatski sabor je bil odgojen. Pred zaključkom seje so sklenili poslanci, da se naj vsakemu odtegne od dijet po 50 kron. Od tako nabrane vsote se naj izroči polovica Ciril-Metodovi družbi za Istro, polovica pa za izobrazbo hrvatskih vojni invalidov.

Za očiščenje jezika. Naučni minister dr. vitez pl. Hussarek je razposlal učnim oblastem odlok, v katerem izraza željo, naj bi se na vseh straneh delalo na to, da se iztrebijo nepotrebne tujeke. Odlok sam daje zgled za tako delo — pisan je brez

tujk, dočim so doslej ravno uradna naznanila bila običajno polna tujih besed. Naučni minister je rešil vprašanje o očiščenju jezika na zgleden način. Zadovoljuje se s tem, da se iztrebijo le tujke, ki jih je lahko nadomestiti z domačimi besedami, vsako fanatično in brezobzirno metodo pa označuje kot nepotrebno in izgrešeno. Zlasti hoče varovati strokovne izraze, ki se ne dajo lahko nadomestiti, ker mnogokrat manjka primerne domače označbe. Tako je minister določil srečno srednjo pot in s tem obsodil vsako pretiranost kot smešno.

Razpis natečaja za črnogorske ljudske šole. C. in kr. vojna uprava Črne gore namerava popolniti izpraznjena mesta na osnovnih (ljudskih) črnogorskih šolah z izvrstnimi učitelji in učiteljicami iz Avstro-ogrske monarhije. Vsi oni, ki bi hoteli biti nameščeni na teh šolah kot učitelji (učiteljice), se s tem pozivajo, da kar najprej pošljejo svoje prošnje »C. in kr. vojnemu generalnemu poveljstvu v Črni gori, etapna pošta Cetinje«. — Prošnji, ki naj se predložijo predpisanim službenim potom, treba priložiti: 1. Krstni list. 2. Izpričevala izvršenih šol in učnih zavodov. 3. Izpričevala o položajih izpitih. 4. Domovnico. 5. Izpričevalo, s katerim politična oblast dotičnega bivališča potrjuje, da ni nikakih zaprek, da prosilec (prosilka) stopi v učiteljsko službo pod c. in kr. vojno upravo Črne gore. 6. Opis življenja (curriculum vitae). Učitelji bodo dobivali po svoji kvalifikaciji in po letih, ki so jih prebili v učiteljski službi, letno plačo 1400 K do 3400 K in poleg tega stanovanje v naravi ali pa primeren pavšal. One učiteljske osebe, ki bi mogle deco poučevati tudi v nemškem jeziku, bodo dobivale razen svojih redovitih prejemkov tudi še plačilni dodatek letnih 240 kron. Vojna uprava se bo posebno pobrigala, da se prosilec zagotovo pravo, ki ga imajo do pokojnine, in pa morebitni povratek v njih dosedanje službo.

Razgled.

— **Nemški dnevnik v Bolgariji.** V Sofiji je pričel izhajati dnevnik »Bulgarische Handelszeitung«, in sicer v nemškem in bolgarskem jeziku.

— **Prisiljen abstinentsvo.** Norveška vlada je predložila parlamentu načrt zakona, ki odreja, da morajo biti vojaki, železničarji, tramvajski nameščenci in šoferji abstinentsvo.

— **Profesor dr. Teodor Pfeiffer umrl.** Pred nekaj dnevi je umrl v Gradcu profesor dr. T. Pfeiffer na oslabelosti srca po žolčni operaciji. Star je bil šele 48 let. Pfeiffer je študiral na Dunaju zdravstvo in je bil učenec dr. Krausa. Pozneje je postal docent in profesor na graškem vseučilišču. Odlikoval se je zlasti v boju proti jetiki, in prav v veliki meri je njegova zasluga, da so ustanovili na Štajerskem vzorna zdravilišča za jetične bolnike v Hörgasu in Enzenbachu. Pfeiffer sam je bil voditelj teh zdravilišč. Tudi mnogo učiteljev je dobilo Pfeifferjevo pomoč in marsikdo ve hvalo pokojnemu Pfeifferju za trud v boju proti tuberkulozi. Vsekakor vemo ceniti tudi mi njegove človekoljubne zasluge za blagor bolnikov te vrste. Blag mu bodi spomin!

— **Umrl je v Parizu francoski geograf Onésime Reclus,** brat slavnega Eliseé Reclusa v 80. letu svoje starosti. Onésime Reclus je prepotoval mnogo sveta ter je spisal več, po vsem svetu znanih knjig.

— **Otrobi za ljudi.** Praški kemik profesor Stoklasa se je oglasil s predlogom, naj pšenico meljejo tako, da bo ostalo v moki kolikor večje mogoče otrobo, češ, da je bila moka, iz katere so izločeni otrobi, zdravju škodljiva, zlasti zdravju tistih, ki imajo sladkorno bolezen. Iz žita bi se na ta način lahko zmlelo 25% več moke, kakor sedaj, in bi bil kruh bolj redilen in bolj nasiten kakor je dandanes, ter bi ljudje lažje pogrešali meso. — No, tudi to bomo poizkusili!

— **Jubilej odličnega slovaškega voditelja.** Dne 28. junija je praznoval predsednik slovaške narodne stranke odvetnik Matuš Dula svoj 70. rojstni dan. Vse svoje življenje je posvetil slovaškemu narodnemu delu; po smrti voditelja Pavla Mudrona je bil izvoljen za predsednika narodne stranke.

— **Za novega rektorja češke univerze v Pragi** je bil izvoljen letos profesor dermatologije dr. Janovsky. Teološka fakulta je podala protest, ker univerza že 10 let ni izvolila nobenega teologa za rektorja, in se volitve ni udeležila.

— **Nadžkof v Kolnu** je izdal z verskega stališča na vse Kolnu sosedne župnije strogo odredbo glede navijanja živil na trgu od strani kmetijskega prebivalstva. Opozarja jih tudi, da naj s prinašanjem živil ne izostajajo. To bi bilo tudi drugod umestno.